

‘Svi satovi su nas nasamarili’

Eulàlia Bosch

Novi koncept vrtićkih i školskih prostora donio je promjene koje je u početku teško opaziti, a koje se odnose na pojam vremena u ustanovi – na osjećaj za vrijeme koji se često ne podudara s onim na satu.

Ne tako davno, rasprava o vrtićkom i školskom okruženju svodila se uglavnom na pitanje o broju grupa, vanjskom prostoru, prostoru za blagovanje i knjižnici, no s vremenom se pojavljuju dodatni prostori namijenjeni novim tehnologijama: prvo dvorane za projekciju, a zatim i video i, konačno, prva računala.

Odgajno-obrazovne ustanove su od početka prepoznale ove trendove i, s rijetkim izuzecima, svaka je od početka znala kako ovome pitanju pristupiti. Danas ovi prostori više ne izgledaju kao kuće s odijeljenim prostorima za nove, popularne tehnologije. Odgajno-obrazovne ustanove su, na sreću, izgubile krutost edukativnog modela kojim se želi postići isti cilj kroz vrlo sličnu metodologiju.

Danas veliki broj vrtića i škola kreira višenamjenske prostore koji kao da su stvoreni kako bi zadovoljili potrebe različitih emocionalnih stanja dječaka i djevojčica, a ne da ujednače ponašanje ove djece na početku njihovog obrazovanja. Ovakvu promjenu arhitektonske forme promoviraju i brane timovi odgajatelja koji žele isprobati nove pedagoške ideje koje je potrebno razumjeti kako bi se uvidjelo da je pedagoški proces u biti mreža odnosa koji se na različite načine preklapaju i otvaraju – poput vježbe kolektivnog slaganja origamija koji iziskuje svijetle, višenamjenske prostore.

Za djevojčice i dječake koji dolaze u vrtić i školu vrijeme nije ništa drugo doli njihov ritam života, koji je u potrazi za vlastitim odrazom u još nepoznatom okruženju. Volim razmišljati na način da su bebe energetske točke koje pokretom reagiraju na vanjske i unutarnje podražaje te da, poput oblaka na nebu, mijenjaju oblik pokušavajući se prilagoditi snazi vjetra i prisutnosti sunca. Ova slika je, međutim, jako daleko od koncepta

vremena odraslih ljudi. Njihovo vrijeme označava što je ‘ovdje’, a što ‘nakon’, određuje kretanje i odlučuje koje je kretanje prikladno a koje nije.

Vrijeme, mjera kretanja i promjena, nije neki vanjski element niti je jednako za svu djecu u vrtiću. Djeca koja su u sustavu predškolskih ustanova od najranije dobi slična su po svojim naporima da se prilagode, ali različita po svom ritmu. Sva ona reagiraju na opaženi prostor, što

je daleko od internaliziranja dnevnog rasporeda aktivnosti kojeg se drže odgajatelji. Tijekom mjeseci neki su se dovoljno upoznali da su u stanju međusobno se razumjeti.

lako ne postoje prikladni alati za mjerenje integriranosti djece u zajednicu, sat broji svaki dan boravka bez prestanka i bilježi trenutke u kojima se buđenje djece intuitivno poklopilo sa zahtjevima sustava. Malo po malo, ovo društveno vrijeme nametnut će se u formi vrtićkog kalendara u kojem svaka razina učenja kao da ima svoje vrijeme.

Međutim, važno je pomnije pratiti ovo inicijalno, intuitivno vrijeme koje je toliko vidljivo i uvaženo u vrtićima. Ovo vrijeme izmjenjuje razdoblja pozornosti s dugim razdobljima opuštenosti, razdoblja otvorenih očiju i tame zatvorenih očiju, trenutke slijeda pokreta i trenutke potpunog mira, razdoblja budnosti s onima dubokog sna.

© Marta Guzman

Vjerujem da vrijedi truda slijediti ove značajke zato što nam otkrivaju neke od osnovnih načina učenja. Vremenski pritisak je toliko prisutan u životu odgojno-obrazovnih ustanova da odgajatelji satima rade na sadržaju koji žele izložiti i prenijeti djeci pa on počinje nalikovati neprekidnom lancu znanja. Oni također žele djeci uštedjeti vrijeme pa olakšavaju njihov rad. Čineći to, često zaboravljaju na nužan proces pripreme, kojeg prekidaju sumnje i sve razumljive promjene. Ova kombinacija svjetla i tame koja čini pripremu aktivnosti također je neophodna djeci. Kako bi djeca mogla internalizirati određene sadržaje, mora se poštovati isprekidana vremenske linije, slična onoj koju imaju odgajatelji dok pripremaju tijekom aktivnosti. To znači da je za učenje potrebno stvoriti neku vrstu 'komunikacijskog mosta' između sadržaja koji dolaze izvana i unutarnjih sposobnosti svakog djeteta. Ako je ta veza ostvarena, ovaj diskontinuitet vremenske pobuđenosti koju opažamo kod male djece i u radu odgajatelja – diskontinuitet ljudske percepcije realnosti – može se održavati živim. Zamislite, na primjer, diskontinuitet koji može pokazati malena djevojčica u vrtiću kad se licem u lice nađe sa slonom, žirafama ili lavovima prilikom posjete zoološkom vrtu. Kroz koliko će raspoloženja proći, koliko će pitanja proći kroz njezinu glavu na koja neće znati odgovor, na koji način će iskazati ovo iskustvo kad dođe kući?

Ili zamislimo višestruke vremenske izvore koji moraju biti aktivni u djetetu rane školske dobi kad posjećuje muzej umjetnosti i nađe se pod dojmom neke slike ili skulpture koju nije poznavalo i koja ga je obuzela – što se zna dogoditi i nama odraslima. Ili, konačno, zamislimo grupu

djece u muzeju znanosti kojoj je pokazan način na koji znanost transformira obične predmete u neobične pojave. Na primjer, način na koji astronomi koriste sofisticirane teleskope u istraživanju budućnosti, ili čak prošlosti i svemira. Idući naprijed i unazad, dopuštajući različitim elementima igre da pronađu svoje mjesto, ostavljajući pitanja otvorenima kako bi privukla zanimanje... sve ovo znači da se jedan koncept vremena, unaprijed utvrđen planiranjem i jednak za sve, pokazuje neprimjerenim za kognitivne procese koje bi trebao poticati.

Da biste ubrzali, pokorili se strožim odgojno-obrazovnim programima (koliko je god to moguće) idite naprijed na razumno spor način tijekom dugog razdoblja koje nadilazi sat. Sve naše

vremenske niti koje se razlikuju prema našim sposobnostima – intuiciji, refleksiji, osjetljivosti shvaćenoj u širem smislu, dosadašnjem iskustvu – moraju se kombinirati da bi se stvorio bogat i fleksibilan koncept vremena koji će nam omogućiti da se suočimo s različitim situacijama učenja. Fleksibilnost, a ne krutost, jest ono što učenju osigurava trajnost. Na isti način promjenjivost u vrtićkom prostoru koja je posljednjih godina nudila veće bogatstvo u odgojno-obrazovnom procesu, sada je odbačena. Na kraju, podsjetimo se na to da okruženje za odgoj i obrazovanje i vrijeme mogu biti naši najbolji prijatelji, ali i najljući neprijatelji. Zbog toga se isplati na trenutak razmisliti o njihovom utjecaju na odgoj i obrazovanje prije no što o tome počnemo razmišljati kao o jednostavno nezaobilaznim pojmovima, jer u ovom području možda je doista Federico Garcia Lorca bio u pravu kad je rekao: *Nos engañan todos los relojes (Svi satovi su nas nasamarili)*.

Eulàlia Bosch je profesorica filozofije. Od 1999. voditeljica je obrazovnih programa koji spajaju filozofiju i suvremenu umjetnost. 2012. godine bila je kustosica izložbe 'Light years' (Svjetlosne godine) arhitekture Eugenie Balcells u Madridu. lalibosch@telefonica.net

